

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K právu svědka v trestním řízení odmítnout výpověď proti obviněné právnické osobě

Počet trestních stíhání právnických osob se od účinnosti zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, konstantně zvyšuje.[1] Uvedený nárůst stíhání naznačuje změnu právně-podnikatelského prostředí v České republice, na kterou by měli být zejména členové statutárních orgánů korporací a jejich vedoucí zaměstnanci připraveni. Mnohdy totiž dochází k situacím, ve kterých zástupci právnické osoby čelí požadavkům orgánů činných v trestním řízení, aniž by byli správně poučeni o svých právech. Do jaké míry mohou zástupci právnické osoby hájit svá práva a znají tyto práva i orgány činné v trestním řízení?

大成 DENTONS

Odmítnout či neodmítnout

Trestní řád ve svém ustanovení § 100 odst. 2 poskytuje svědkovi v trestním řízení proti fyzickým osobám možnost odepřít výpověď, jestliže by svou výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo mj. jiným osobám v poměru obdobném, jejichž újmu by právem pocítoval jako újmu vlastní. Od zavedení trestní odpovědnosti právnických osob panuje v právní praxi spor právě o to, zdali lze citované ustanovení uplatnit ve vztahu k právnickým osobám, tj. zdali a za jakých podmínek může svědek, v kontextu právnických osob např. člen statutárního orgánu, společník či vedoucí zaměstnanec, odepřít svědeckou výpověď proti právnické osobě jako osobě blízké. Pro odpověď na uvedenou otázku je nutno posoudit, zda lze poměr takové fyzické osoby k osobě právnické postavit na roveň poměru rodinnému. Civilní judikatura dospěla k závěru, že právnická osoba může být pro účely soukromého práva osobou blízkou,[2] zatímco v trestní oblasti jakákoliv známá judikatura doposud chyběla.

Ačkoliv jde o otázku teoretickou, její vyřešení má v praxi zásadní dopady. Orgány činné v trestním řízení tuto nejasnou situaci běžně řeší způsobem, že předvolají společníky a bývalé či stávající členy statutárních orgánů obviněných právnických osob jako svědky, přičemž pokud takové osoby odmítnou v pozici svědka vypovídat s poukazem právě na § 100 odst. 2 trestního řádu, bývají k výpovědi donucovány např. prostřednictvím ukládání pořádkových pokut.[3] Zdali je tento postup orgánů činných v trestním řízení správný resp. zdali může svědek „beztrestně“ odmítnout vypovídat proti právnické osobě jako osobě blízké, nebylo dosud vyššími soudy zhodnoceno. Obhájci právnické osoby se tak v současnosti mohou v trestním řízení setkat s oběma přístupy.

První rozhodnutí soudu

S ohledem na nejednotnou praxi orgánů činných v trestním řízení je třeba přivítat a upozornit na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 10. února 2016, sp. zn. 5 To 96/2015, které se jako první svého druhu (dle našich informací) snaží výše nastíněný teoretický spor vyjasnit.

V citovaném rozhodnutí odmítl člen představenstva obviněné společnosti vypovídat s odkazem na ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu, následkem čehož mu byla uložena pořádková pokuta. Proti usnesení policejního orgánu o uložení pořádkové pokuty podal svědek stížnost, mj. také s odůvodněním, že udělením pořádkové pokuty došlo k porušení ústavně garantovaného práva zákazu sebeobvinění, které je upraveno v čl. 37 odst. 1 a čl. 40 Listiny základních práv a svobod. Vrchní soud v Praze stížnosti svědka vyhověl a usnesení zrušil, přičemž své závěry odůvodnil vcelku překvapivě.

Citovaný soud v rámci své argumentace zřetelně vyložil, že právnická osoba nemůže být v trestním řízení osobou blízkou. Navzdory uvedenému závěru však soud dodává, že „*pokud svědek (...) odepře svědeckou výpověď podat a vysvětlí, v čem spatřuje konkrétní důvod pro odepření své výpovědi, rozhodne o oprávněnosti tohoto odepření orgán činný v trestním řízení, který svědka vyslýchá, a to jako o otázce předběžné podle § 9 odst. 1 trestního řádu. Jak vyplývá z protokolu (...), svědek uplatnil několik skutečností, z nichž vyvodil závěr, že je oprávněn odepřít svědeckou výpověď, a to zejména vzhledem k zákazu sebeobvinění.*“ Pokud svědek uvedl několik důvodů odepření výpovědi, je podle soudu nutné vyjasnit, který z těchto důvodů opravňuje k odepření výpovědi. V případě, že policejní orgán uzná některý ze svědkem uváděných důvodů za relevantní, má svědek právo nevypovídat, i když další z nich jsou posouzeny jako důvody neoprávněné.

Soud tak vlastně ve svém rozhodnutí sice na jednu stranu neakceptoval argumentaci svědka, že je oprávněn odmítnout vypovídat vzhledem k tomu, že je osobou blízkou obviněné právnické osobě, ale na straně druhé naznačil, že nucení takového svědka k výpovědi je v rozporu s ústavní zásadou zákazu sebeobviňování, neboť pravidla jsou stejná pro obviněné fyzické i právnické osoby. Z toho plyne nepřímě i poučení pro obhajobu obviněných právnických osob. Pokud budou bývalí nebo existující jednatelé nebo členové představenstva obviněné právnické osoby předvoláni k výslechu, pak by se měli při odmítnutí vypovídat dovolávat nikoliv svého blízkého vztahu k obviněné právnické osobě, ale ústavního pravidla zákazu sebeobviňování.

Závěry formulované Vrchním soudem v Praze odpovídají komentářové literatuře, podle níž jsou základní zásady trestního práva procesního a ty procesní instituty a postupy upravené v trestním řádu, které nejsou bezprostředně vázány na obviněné – fyzické osoby, použitelné i v trestním řízení vedeném proti právnické osobě. To se samozřejmě týká i takových práv a zásad, jako je mj. zákaz nucení k sebeobviňování.[4]

Závěr

Uvedené rozhodnutí je důležité především ze dvou důvodů. Jako prvotní judikatura v této otázce postavil Vrchní soud v Praze na jisto, že v trestním řízení nelze právnickou osobu považovat za osobu blízkou. Na druhou stranu bylo nicméně připuštěno, že člen statutárního orgánu obviněné právnické osoby může odmítnout vypovídat, avšak nikoliv s odkazem na právnickou osobu blízkou, nýbrž v důsledku tradiční zásady trestního práva *nemo tenetur* - zákazu sebeobvinění. Citované rozhodnutí tak nastavuje možnou linii využitelnou v rámci obhajoby, podle které je přípustné odepřít výpověď. V rámci práva na spravedlivý proces nelze než uvedené závěry přivítat.

JUDr. Jakub Matocha,
advokátní koncipient

JUDr. Ladislav Smejkal,
advokát a partner

Platněřská 191/4
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 082 111
Fax: +420 236 082 999
e-mail: prague@dentons.com

-
- [1] Policie ČR. 2016. Statistické údaje k trestní odpovědnosti právnických osob. Dostupné online na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [2] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1212/2012.
- [3] Richter, J. (2016): K některým aspektům práva právnických osob na spravedlivý proces. [epravo.cz](#). Dostupné online na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [4] Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T (2012). Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck. s. 74.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)
- [Přerušování výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů](#)